

Rudolf Skarnitzl

BHAKTI JÓGA

(zveřejněno na www.rudolfskarnitzl.cz)



Uctívající se prakticky dělí na čtyři třídy – tak to také uvádí Bhagavadgíta:

1. Ti, kteří jsou zapleteni v určité potíže, nesnáze a utrpení a obracejí se k Bohu, aby jim pomohl v jejich svízelných.
2. Ti, kteří Ho hledají kvůli vědomostem, ať už nižším či vyšším.
3. Ti, kteří Ho hledají, aby získali objekty nejrůznějšího druhu, a tak dosáhli radosti a štěstí, čili určitý zisk.
4. Ti, kteří Ho hledají pro Něho – pro samotného Boha a ze žádného jiného důvodu.

Všichni jsme začali od nejnižšího stupně a je na nás, abychom prošli i stavy vyššími. Dlouho musíme zůstat v nižší gauna bhakti (nižší stupeň oddanosti k Bohu, který je ovlivňován aktuálně převládající gunou), se snahou jí porozumět a využít jí ke zvýšení intenzity svého uctívání, s cílem oprostít se od sobeckých motivů.

Krišna, když se zmiňuje o výše uvedených motivech pro hledání Boha, tak nemluví o nižším způsobu uctívání zlehčujícím způsobem. Tyto uctívající nazývá ušlechtilými, ale samozřejmě říká, že uctívající podle čtvrtého způsobu, tedy z čisté lásky, jsou mu nejdražší. Zároveň však ujišťuje, že odpoví i na volání těch, kteří Ho hledají z důvodů utrpení, touhy po vědomostech nebo pro nefalšované sobecké motivy. Je to nesmírná velkodušnost a velkosrdečnost – jaká je to láska, která odpovídá nejen na utrpení trpících, ale i na touhu lidí mít hezkou, i když iluzorní radost na tomto světě. Krišnova odpověď se považuje za nejvyšší, je vpravdě božská. Nikdo nesmí zůstat mimo dosah Jeho obrovské, nesmírně milující náruče. Bůh nemůže odmítnout, když částečně vyvinutá duše chce věci světa pro své uspokojení a růst. Toto je třeba si uvědomit, abychom neměli pohled, který by byl naplněn sebeuspokojením a současně i určitým opovržením, shlížejícím na mladé duše, které potřebují běžná potěšení světa pro vlastní růst.

Pochybujeme snad o tom, že Bůh odpovídá na volání každého, kdo po něčem touží? Existuje zákon v říši lidských záležitostí, který přináší každému to, co si přeje. Dříve nebo později. Není možné mít to, co si přejete okamžitě, ale je možné to mít, budeme-li pokračovat v přání a vynaložíme-li nezbytné úsilí. Jsme dětmi Svrchovaného, a proto naše vůle, i když je vyjadřována v iluzorním světě a ve tvaru přání, musí být respektována a je nakonec splněna. Je možné, že si přejeme špatné věci, a proto pak trpíme, ale to na principu nic nemění. Je to součástí naší výchovy a způsobuje to, že si postupně přejeme správné věci a nakonec žádné, ale jen Jeho. On jediný je skutečným a jediným zdrojem opravdového štěstí, které z nedorozumění hledáme pomocí vnějších předmětů.

Toto vše jasně značí, že se musíme naučit obracet se k Němu pro to, co chceme, i když naše přání budou zpočátku sobecká. Musíme se obracet k Němu o to, co chceme. Otočení se k Němu představuje právě první krok k Bohu. Je jedno, že Jej prosíme, aby uspokojil naše běžná přání. Pouhá skutečnost, že Jej prosíme, znamená, že jsme Mu začali důvěřovat a záviset na Něm. V tomto postavení důvěry a závislosti spočívá velké tajemství, jak rozvinout lásku k Němu. Čím více Mu důvěřujeme, tím více roste naše láska a tím více je přání po obyčejných věcech pomalu ale vytrvale přetvářeno v touhu po Něm, který splňuje naše přání. V tomto procesu je skryta božská alchymie.

Bhakta začíná svou cestu tam, kde právě je. Začíná s emocemi, které jsou právě v jeho vlastní povaze zakotveny. Koncepce osobního Boha je pro bhaktu zásadně důležitá, v duchovní orientaci

neocenitelná, jelikož konstruktivně směřuje emoce bhakty. Úplná duchovní zralost však požaduje, aby člověk na konci cesty vyrostl z vazby emocí a osobnosti vůbec.

Pro bhaktu představuje idea Boha, jako nebeského Otce, kosmické Matky nebo mystického Ženicha základní pomůcku, kterou má na cestě k dispozici a kterou má používat. Tyto ideje jsou mocným archetypovým obrazem, který je v psychické struktuře člověka pevně vsazen. Do určitého bodu růstu má však sádhak přijít na to, že tyto symboly nejsou dostatečné – jsou nedostatečné. Božství v podstatě není ani Otcem, ani Matkou, není ani mužské či ženské povahy, ženichem či nevěstou. Božství není stranické a není emociálně nakloněno nějakému národu, rase či náboženské skupině. Všechny rasy, národy a lidé jsou před Bohem stejné. Nikdo nemá monopol na Svrchovanou Pravdu. Představa speciální božské náklonnosti a přízně je výtvořem lidských ambic. Sádhak má během svého vývoje nakonec vyrůst z antropomorfních zobrazení a pochopit podstatu Boha jako nevyjádřitelného Bytí, jako nesdělitelné Supervědomí.

K úplnému vývoji je nezbytně zapotřebí, aby byl sádhak schopen ocenit hodnotu náboženského symbolu, aniž by ji povyšoval na absolutní hodnotu. Snadno můžeme rozpoznat důležitost symbolu, aniž bychom se ztotožňovali se symbolizovaným. Náboženská oddanost často vytváří emotivní fixaci na určitý symbol absolutna. Takovým symbolem může být určité Písmo, víra, učitel, církev nebo posláni. Náboženský symbol odhaluje absolutno v určité sféře relativity, poskytuje nám záblesk absolutna, ale má pouze relativní platnost. Pochopení tohoto nám pomůže zkombinovat šíři vize s hloubkou emoce. Budeme například schopni ocenit mimořádnou velikost určitého náboženského vůdce, aniž bychom byli nuceni odmítat a odvracet se od výtečných kvalit jiných význačných náboženských vůdců. Jen tak můžeme věnovat svá srdce určitému duchovnímu poselství nebo víře bez toho, že bychom se zdráhali přijmout jiná poselství a víry světa.

Koncepce osobního Boha je opravdu nejvyšším náboženským symbolem. Symbolizuje aspekt boží jako tvořivou vesmírnou energii. Má v sobě ideu, že vesmírná tvořivost není slepou mechanickou silou, ale má povahu kosmické inteligence. Obsahuje dále ideu, že vesmírný činitel má trvalý zájem na tom, co stvořil a na dění individualizovaných sebevyjádření. Není lhostejný k hodnotám, které se během evoluce projeví. To však nepředpokládá, že bychom jej měli ztotožňovat s absolutnem a přikládat koncepci osobního Boha na absolutní hodnotu.

Různá teologická pojetí Boha – křesťanské, islámské, hinduistické, buddhistické – jsou nutně omezená, protože jsou relativně platnými pohledy na tvořivý vesmírný princip. Vesmírnou skutečnost můžeme označit za osobní, pokud ji bereme jako hluboce tvořivou inteligenci, i když zásadně odlišnou od struktury intelektu člověka. Je též osobní, pokud se nám jeví, že pečuje o vytváření a zachování vyšších hodnot. Není však osobní v tom smyslu, že by stranila určité rase, národu nebo náboženské skupině. I slunce svítí na všechny stejně! Není osobní v tom smyslu, že by bylo možné ztotožnit jí výlučně s některou historickou postavou jako Kristem, Buddhou, Kršnou. Ti všichni byli historickými projevy jednoho a téhož evolučního ducha světa. Každý způsobil určitý impuls ve smyslu dějinného vývoje lidstva. Avšak se změnou vnějších okolností se učení každého z nich muselo změnit. Někdy došlo i ke značným změnám. Žádné slovní podání nemůžeme chápat tak, že by vyjadřovalo absolutní Pravdu. O žádném ze světových učitelů se nedá prohlásit, že by vyjádřil nejvyšší slovo moudrosti. Každému z nich je třeba rozumět a cenit vzhledem k historickému kontextu, ve kterém působil. Vznést otázku, který z náboženských vůdců světa je vyšší a který nejvyšší, svědčí o dětinském postoji myslí tázajícího se.

Náboženské uctívání mívá formu nedělené oddanosti k určitému náboženskému vůdci. Nekolísavá oddanost má v sobě mnoho cenného pro duchovní růst. Zaměřuje totiž energii určitým

směrem a napomáhá udržovat snažení bhakty směrem k naplnění zvoleného životního ideálu. Takové uctívání či oddanost však v sobě nemusí nutně zahrnovat snižování jiných učitelů. Takový postoj by byl dětinský, plodí náboženskou úzkoprsost a brání rozvinutí kosmické vize Pravdy. V tom spočívá velké nebezpečí přístupu, který je pouze oddaností. Dokud se uctívání nepřemění ve věrohodné a spolehlivé duchovní osvícení, dotud trvá nebezpečí. Duchovní osvícení, označované různě jako buddhi, pradžná, nirvána, satori apod., je zcela jiným tvarem zkušenosti, která je nad intelektuální a emociální funkcí mysli. Promítá se na mentální úrovni jako harmonie lásky a moudrosti.

V bhaktickém vztahu lásky člověka a Boha je nepomíjející víra v Božskou bytost. Bůh je brán jako svrchovaná osobnost, která je schopná vytvořit intimní vztah s člověkem. Bůh může odpovědět na modlitbu člověka, jeho uctívání, lásku a oddanost. Jak šaivisté, tak i vaišnavisté, súfisté a křesťané prohlašují skutečnost osobního Boha. (Šaivisté uctívají Šivu, Vaišnavisté Višnu, súfisté jsou islámští bhaktové.) Také ujišťují, že je možné přímé spojení s Bohem, čímž vzniká mezi oběma póly milující svazek. Přímé spojení s Bohem je umožněno pro duchovní příbuzenství, které člověk s Bohem má. Je-li Bůh podoben moři, je omezená duše řekou, která se do moře vlévá. Bůh je absolutní láskou. Jakmile jsou odstraněny překážky nevědomosti, které oddělují člověka od Boha, pak přitažlivost božské lásky neodolatelně přitáhne člověka do svého bezprostředního kontaktu.

Prorok nebo Mesiáš je viditelným projevem božské lásky. Tvoří konkrétní soustředěný bod pro náboženské emoce lidského srdce. Jeho hlavní funkcí je vést duše do bezprostřední blízkosti Boží. Jeho záměrem není pouze záchrana od hříšnosti a uskutečňování usmíření pokáním a vírou. To je jistě správné pro masu. Mesiáš má však vyšší poslání, a tím je zachránit lidstvo od nevědomosti, od slepých dogmat a absurdních pověr. Božská osobnost se narodí ve světě, aby mohla lidstvu ukázat cestu, která převyšuje intelekt a emoce, a která směřuje k přímému spojení s Neomezeným.

Vaišnavisté uvádějí několik způsobů sblížení člověka s Bohem. Může to být stálé, blažené žití v přítomnosti Boží nebo může mít formu života, který je stále na pláni Božího vědomí. Nebo se duše může skrze jeho milostiplný dotek přeměnit v dokonalou podobu Božství. Může mít formu dosažení nadpřirozených sil, aby člověk mohl fungovat jako účinný nástroj Boží. Může také nastat realizace jednoty tím, že vstoupí do nebeského božského těla. Konečně to může být i stavem „nesobecké služby a sebeobětování“ u nohou Páně, při úplném přehlížení vlastního osobního štěstí a osvobození.

Ať je touha a ideál hledajícího jakýkoli, milost boží je onou nezbytnou podmínkou, která naplňuje jeho duchovní dovršení. Lásky a nic jiného než nemotivovaná a nepodmíněná láska uzpůsobuje člověka k milosti Boží. Poznání a činnost jsou podřízeny lásce. Jsou jí pomocí, aby se mohla plně rozvinout.

Je-li někdo extrémně citově vybaven, může své ego podrobit cestou oddanosti víc a víc k nohám Pána. Jeho uctívající mysl v extázi tajného milování s Pánem v srdci nalézá okamžik dokonalosti, když celá mysl je zaměstnána myšlením na Boha, aniž by uhnula k nějakému smyslovému předmětu. V okamžiku své koncentrace si uctívající naprosto přestane uvědomovat okolní svět a zcela odtáhne svou pozornost od fyzického těla. Když se mysl výlučně zaměstná jedinou myšlenkou, která je tak inspirující a božsky nádherná jako Pán sám, pak se často rozpustí ve svaté sublimaci, po které následuje spojení, které je kompletní a nepopsatelné. Království Ducha – átman – svrchované Já - leží nad hranicemi mysli.

Stejného cíle je možno dosáhnout filozofickou kontemplací pomocí intelektu, který ve svých jemných rozletech dosahuje maxima myšlenkových výšek a kde intelekt z naprosté velkoleposti

pohledu zamítne všechna svá neklidná hnutí a složí se do tichého „spánku“, který je plný uvědomění. Takto uklidněný intelekt je překonaný a nad branami intelektu leží nekonečná říše věčné Pravdy – Já.

Nejvyšší forma uctívání není motivována sobeckými tužbami. Důkazem toho je, že uctívání vede k eliminaci podobných přání. O jakou motivační sílu se v tomto případě jedná? Čirá láska táhne částku odděleného vědomí k celku, od kterého se zdánlivě oddělila, aby se nyní opět – zdánlivě – spojily. Ánanda, neboli Blaženost, je nevnitřnější podstatou naší přirozenosti a bez ní nemůžeme být. Nemáme-li blaho z vnitřku, snažíme se jej získat z vnějšku, pomocí uspokojování našich přání. Kdykoli je naše přání uspokojeno, na krátký čas uklidňuje mysl a do této uklidněné a harmonizované mysli prosákne trochu blaha z našeho nitra. Proto pociťujeme dočasné uspokojení či libost nebo štěstí při vyplnění přání. To však nemá dlouhého trvání a mysl svou rovnováhu zakrátko opět ztrácí. Vznikne nová touha, která nás má k hledání uspokojení v jiných věcech, a tak pokračujeme v honu po věcech vnějšího světa, ačkoli zdroj našeho štěstí leží v nás.

Milujeme-li, částečně a na chvíli se dotýkáme zdroje ánanda v nás, protože, jak bylo řečeno, láska a ánanda jsou neoddělitelné. Jsou to dvě strany jedné mince. Tím, že jsme v přímém dotyku se zdrojem blaha – alespoň v omezené míře – jsme nezávislí na vnějších předmětech, které nás jinak zásobují běžnou libostí či štěstím. Jsme částečně sebe uspokojeni a sebe si dostačující pro čas lásky, i když je předmět lásky mimo nás. V případě běžné, lidské lásky tento vypjatý stav netrvá dlouho a my se pak opět vracíme k hledání a pátrání po štěstí ve vnějších předmětech. Znovu ztrácíme svou sebe uspokojenost. Když se však v nás zrodí pravá božská láska a počne plynout silně a bez přerušování srdcem, pak se staneme trvale upevněni právě v tomto zdroji blaha a lásky a staneme se zcela a plně sebe spokojenými.

Služba Pánu s tím, že rozpoznáváme Sat-Čit-Ánanda jako jediné a všude existující a s vědomím, že každá služba bytostem je službou Pánu, v sobě obsahuje hlubokou džňánu nedvojnosti (tzn., existuje jedno Jediné, které je jediným podkladem všemu). Služba Pánu je i službou Sat-Čit-Ánanda, je to tedy praktické uctívání, bohobojnost nebo praktické uznání Jedinosti této existence.

Nemůžeme říci, že by bhakti jóga byla bez džňány a džňána bez bhakti – jakmile dojde k takovému dělení, objevuje se sterilita nebo fanatismus. Některé bhaktické spisy mluví o krystalicky čisté džňáně jako o věci, která je svým způsobem svízelná, ale takoví džňáninové, jako byl Ramana Mahářiši, bhakti neodmítali, naopak ji propojovali s džňánou.

Stejně i v komentářích k Nárada Bhakti Sútře se mluví o vajrágja (odpoutanosti), která je klasickým pojmem džňána jógy. Pojem je zde používán, jen metodika je zcela odlišná – je to metodika bhakti, která spočívá v tom, že bhakta nic jiného nechce, není připoután k ničemu jinému než k Jedinému Svrchovanému Pánu, který svou krásou a ostatními atributy překonává všechny ostatní možné lidské cíle. I když bereme v úvahu, že všechna připoutanost je směřována k němu, nastává tu přeci jen určitá vivéka – rozlišení všech připoutaností a přitažlivostí. O této metodě se říká, že veškerou svou lásku, připoutanost a zájem zaměřujeme na to Jedno (ostatní za to nestojí), a tak vzniká odpoutanost – vajrágja – citově podložená vůči všemu ostatnímu. Džňánin nedává do této odpoutanosti ani tak cit, ale spíše rozpoznává ostatní jako nedůležité, jako ne-Já. Bhakta nepřemýšlí jde-li o Já nebo ne-Já, ale to, co není Pána, to nemiluje. Co není On, to přehlíží. Ve výsledku je to tedy totéž, ale přístup je odlišný. Džňánin hledá Já a ne-Já přehlíží. Bhakti jogín, který se chce zcela podrobit a poddat Pánu, zjišťuje, že všechny projevy Pána jsou ve všech živých bytostech a že služba bytostem je službou Pánu. Tuto jednotu veškerého bytí se snaží aktivním prociťováním přítomnosti pána v jednotlivých bytostech udržovat citově živou.

Každý člověk občas prožívá chvíle beznaděje, skleslosti a malomyslnosti jako následek různých neúspěchů atp. Je-li člověk schopen se znovu vzepnout k bhakti, dostává se přes tyto chvíle slabosti snadno. V myšlenkách není taková energie, která by člověka vynesla – k tomu jsou dobré emoce. Bez bhakti, bez lásky to opravdu nejde. Odstranění nežádoucího pocitu beznaděje se provádí nejlépe přetvořením emotivní sféry aktivním prociťováním konkrétního vztahu k osobnímu božství, což má za následek pozvednutí a víru, že mne Pán nenechá padnout.

Je několik autoritativních spisů, z nichž jedním je Bhagavatapúrána, týkající se bhakti jógy. Tam se uvádí rozbor bhakti a důvody, proč je nejvýhodnější cestou:

1) Může být prováděna lidmi, kteří nejsou intenzivně připoutáni nebo naopak odpoutáni od světa. Většina aspirantů patří do této skupiny.

2) Bhakti je již od počátku sladká a příjemná. Je poměrně rychlá a přímá ve výsledku, na rozdíl od cesty, která se nazývá neosobním studiem absolutna a upanišad a analýzou „já“, a při které je postup daleko pomalejší. Dokud není absolutní zřeknutí se, nelze u uvedených metod očekávat úspěch, nehledě k tomu, že tyto metody jsou i tvrdou intelektuální dřinou. Navíc pro ty, kteří nedisponují velkou kapacitou zřeknutí se, je tato námaha neplodná a nevede k ničemu. (Je ovšem pravdou, že pokud nebylo dosaženo hlubokého zřeknutí se všeho ostatního i v bhakti, nevede to po stránce jógy také k ničemu.) Co platí v džňána józe, pokud jde o nutnost zřeknutí se, platí i v bhakti. Jinak se bhakti nikdy nestane para bhakti (nejvyšší oddaností) a teprve para bhakti vede ke konečnému výsledku.

3) Když uctívající přistupuje k Bohu v osobním vztahu, pak také Bůh přistupuje k uctívajícímu odpovídajícím způsobem, zatímco na cestě džňány stojí adept na vlastních nohách. To je pravdivé a je to dáno rozdílem obou jóg. Všechno má své výhody a nevýhody. Nejde o to, že by Božství tím, že aspiranta přitahuje a vede ho, z něj chtělo mít nemluvně, které je k němu stále připoutáno. To není cílem! Cílem je plně v Božství zakotvená a samostatná bytost. Jsou to zdánlivé protimluvy, ale pravda je, že nejdřív musí být nějaká bytost, a ta se pak může v Božství „rozpustit“. Rozdíl vyplývá z přirovnání k dítěti, nesenému otcem v náručí a dítěti, které otec při překonávání obtížné cesty vede za ruku.

4) Milost Boha je pozitivním faktorem v životě bhakty. V klasické džňána józe není milost Boží tak zdůrazňována, ale je zdůrazněna milost Gurua – realizovaného Gurua – což je totéž, jako milost Boha. (Guru, svrchované Já a Bůh jsou synonyma.) V Jóga Vasiště se předepisuje jako hlavní sádhana džňána jógy společnost svatých, která se z poloviny podílí na konečném úspěchu. Milost těchto džňáninů je pozitivním faktorem v džňáně.

5) I když bhakta upadne, pak opačně působící – povznášející – bhakti přemůže síly odporu a nechuti a brzy vede k opětnému duchovnímu vzestupu. Výhodou bhakti je, že adept po pádu snadno povstane.

Z dalších textů o bhakti józe:

Co je modlitba, která je součástí bhakti jógy? Modlit se znamená být usazen u nohou Pána. Modlit se znamená mířit na božský cíl šípem intenzivní touhy, když ostří tohoto šípu je nabroušeno plnou nadějí. Modlit se znamená obdržet útěchu i inspiraci, jako je obdržel žák v přítomnosti učitele. V modlitbě je obsažena chvála, láska, uctívání a svatost.

Aspirant, žák bhakti jógy, zpravidla začíná zpíváním božího jména, přičemž rozvíjí pocit radosti z Pána. Radost z Pána má dva aspekty – může být buď vzbuzena meditací o Pánu jako Síle nebo jako Lásce. Vazba či vztah s Pánem jako Silou se nazývá: „oddanost k atributům a velkoleposti či majestátu božimu“, protože všeobecně povstává z meditace o těchto attributech. Tento stav je západními teologi

popisován jako přirozené náboženství, což je chápání Boha ve studii člověka a světa. Vazba s Pánem jako Láskou je popisována jako: „oddanost Jeho kráse“, protože je plozena sladkostí Jeho božské krásy. Jsou to dva prvotní stavy stejného řádu v evoluci svrchované Lásky.

Další stav obsahuje uctívání, bohoslužby, tichou, nesobeckou adoraci božství, provázenou v mysli oddaností k Pánu. Tato nepřetržitá kontemplace o Jeho moci a díle vytváří postupně osobní vztah mezi Pánem a jeho milujícím. Nazývá se to „osobní láskou“, a ta může mít čtyři formy.

Nejprve je adept v postavení sluhy, který slouží svému Pánu. Postupně se k Němu přibližuje, až přejde v postoj a chování přítele k příteli. Vnímaný stav se postupně stává více osobní a bližší a uctívající se potom povznáší výše a začne projevovat rodičovskou lásku k Jedinému Milovanému, jako otec k synovi. Nakonec se stírá i ta nejmenší stopa zahalenosti, uctívající i uctíváný se rozpouštějí a oba jsou v jednom duchu a milující uctívající rozvíjí všechny znaky milující manželky. Tato „oddanost manželky“ má opět dva aspekty. Liší se podle toho, zda převažuje pocit Síly či Lásky. Pocit lásky zpravidla přichází až po pocitu síly. „Oddanost manželky“ s aspektem lásky se projevuje naprostým zasvěcením se službě Pánu a nazývá se proto „oddanost k sebezasvěcení“. Tento stav se posléze rozšiřuje a přelévá do absorpce neboli Božího zření, kdy uctívající pociťuje Boží živou přítomnost kdekoli a kdykoli a uctívající je neustále ztracen v Pánu. Tento stav velice dobře popsal Rámakrišna, který byl v tomto ohledu velmi typickým příkladem bhakty. Rámakrišna říkával, že slovo a Bůh jsou totožné. Proto se při provádění džapy (opakování božího jména) doporučuje podržet svou mysl u zářivého tvaru zvoleného ideálu. Provádějte džapu a současně meditujte! Božství ve vás, Pán, vidí srdce toho, kdo jej uctívá. Počet opakování Jeho jména nebo doba, po kterou sedíte v meditaci, nejsou tak důležité. Jedno pronesení Božího jména, je-li učiněno s plnou oddaností, která plyne z celé duše, je daleko lepší, než tisíc marných opakování rozptýlené mysli. Intenzivní toužení a intenzivní zanícení jsou velmi důležité ctnosti.

Bůh se odhaluje jen toužícímu srdci. Je třeba mít na paměti, že intenzivní toužení po Bohu nemůže nastat za jediný den. Je třeba mnoha pokusů. Intenzivním cvičením duchovních disciplín vzejdou v srdci všechny božské vlastnosti. Hledejte proto společnost světců a Jemu oddaných, kdykoli je to možné. Přítomnost světců a svatých vždy inspiruje oddanost k Bohu.

Jeho vůle – vůle Božství, je neustále přítomna. Stále se také naplňuje a není možné ji zrušit. Království Boží (což je křesťanský pojem) se musí projevit se vším bohatstvím v duši, v takové duši, která nechce nic jiného. Nemůže být nikdy ztracena, ale může se stát, že vůle hledá něco jiného. Je třeba vědět s největší jistotou, že nemáme-li vnitřní mír a chybí-li nám náboženská útěcha, je to proto, že máme více než jednu touhu nebo vůli. Mnohost tužeb, vůli je právě onou esencí padlých povah a veškeré jejich zlo, bída a oddělenost od Boha spočívá v této mnohosti. Jakmile se vrátíme a připustíme pouze tu jedinou vůli, jsme vráceni Bohu a nalezneme požehnání v Jeho Království, které je v nás.

Intenzivní oddanost se vyznačuje mentálním odtažením, kdy se uctívající ztrácí ve vytouženém předmětu uctívání. V takové zvláštní chvíli nastává osvobození samo. Proto nekolísavá oddanost musí vést k úspěchu a úspěch je pouze otázkou času – může jít o dny, měsíce, léta nebo to může trvat až do příštího zrození, podle míry připravenosti.

Můžeme se zeptat, proč vůbec nastává zrození. Odpověď je jednoduchá – zrození nastává kvůli pocitu konajícího, protože konající má vůli a tužby.

Když byla dostatečně rozvinuta para bhakti, stane se bhakta tichým, klidným a přestane se projevovat prudkými, vzájemně si odporujícími a stále se měnícími tendencemi vášnivé lásky, apatie,

šťěstí atp. To vše charakterizuje nižší stupeň oddanosti. Světci a mudrci se navenek obyčejně takto neprojevují, ale projevují znaky soucitu, lásky a podobně. Je to však proto, že jsou si bezprostředně vědomi jednoty života a své vlastní jednoty s tímto životem.

Vivékánanda k tomu říkával, že je běžně rozšířeným názorem, že zastáváme-li opravdově védántu, pak to vyžaduje, abychom v sobě vyloučili touhu po společnosti, po lidumilnosti a vykořenili všechny něžné city, lásku, oddanost, soucit apod. Tak to bylo možná kdysi – vytrhnutí veškerého citu na cestě intelektu. Je však jasné, že tak hrubá operace je velice náročná a pro každého sádhaka těžko splnitelná. Aspirant pak bloudí, protože se snažil zaujmout nekompromisní stanovisko odporu vůči světu a svým spoluobčanům a považoval je za překážku na své cestě spirituálního dosažení. „Od Rámakrišny jsem však pochopil,“ říká Vivékánanda, „že ideál védánty, kterým je život o samotě a v odloučenosti nebo v oddělenosti od společnosti může být žit v každodenním životě našich domovů. Ať má člověk jakékoli povolání, má vědět a uvědomovat si, že je to jedině Bůh, kdo se projevuje jako svět a stvořené bytosti. Je jak imanentní, tak i transcendentní, tj. je jak v každé bytosti, tak i mimo ni. Je to On, kdo se stal vším rozličným živým stvořením, předmětem naší lásky, úcty či soucitu a přece On je nad tím vším. Takové uvědomování si Božství v lidech neponechává prostor pro pýchu. Už nemůžeme žárlit, ale ani nikoho litovat. Služba člověku s vědomím, že je člověk boží projev, očisťuje srdce a takový aspirant si zanedlouho uvědomuje sebe jako částečného Boha, jako částečku absolutní existence, vědomí a blaha.“

To vše vrhá nové světlo na cestu oddanosti. Pravá oddanost je hodně vzdálená od toho, když si sádhak neuvědomuje přítomnost Boha v projevu. Když si Ho v sobě a ve všech bytostech uvědomí a když mu slouží službou lidství, pak získává skutečnou oddanost. Vtělená bytost nemůže zůstat ani na okamžik nečinná. Veškerá její činnost by tedy měla být směřována ke službě člověku – projevu Boha na zemi. Takové ladění velmi zrychluje pokrok sádhaka na cestě. Zkusíme-li totiž prakticky procítit, že totéž Božství, které tak milujeme v sobě, je i ve všech lidech, získáme k nim ihned jiný vztah.

Poslední text k bhakti józe pochází od Šrí Ramany Mahárišiho: „Bhakti znamená přebývat jako svrchované Já. Tím jsme stále. Bůh to realizuje prostředky, které si zvolí. Co je Bhakti? Myšlení na Boha! To znamená, že převládá jenom jediná myšlenka, za vyloučení všech ostatních myšlenek. Ta myšlenka je buď svrchované Já, nebo já podrobené Bohu. Jestliže se vás Bůh ujal, nemůže vás už nic ranit. Nepřítomnost myšlenek je bhakti. Metodou džňány je vičára – zkoumání. To je svrchovaná oddanost neboli para bhakti. Rozdíl je pouze ve slovech.

Myslíte si, že bhakti je meditace o Svrchované Bytosti. Dokud, existuje vibhúti (pocit oddělenosti), dotud usilujeme o bhakti (spojení). Když je pocit oddělenosti ztracen a objekt meditace nebo meditující subjekt je zanechán, aniž by cokoli jiného věděl – to je džňána.“

Ramana Maháriši říká, že existuje jenom svrchované Já – neuznává jinou skutečnost mimo Já – Boha; Já je Bůh. Myslet na Boha, na Já, je svrchovanou para bhakti, neboť ta vylučuje všechny ostatní myšlenky.